

מקורות בענין מתוך בביעור חמץ

Page 1 of 4 – YIJE 5781 – Set 10

- 1 עשה דשבת ויו"ט-
- 2 ספר אור זרוע חלק א - שאלות ותשובות סימן תשנ"ד
- 3 תשובה שהשיב הר"ר ישעיה לרבינו המחבר
- 4 מופת הדור הרב המובהק רבינו יצחק בר משה זצ"ל שלום שלום יכפילוך. ובעיני בי מלכים ימלכו. ותפקד בפקודת
- 5 אהבה ואחוה שלום וריעות מאחיך הרשום בכתב אמת. על החותמת...
- 6 ומאי דקשה ליה למר על מאי דאמר רבא בפ"ק דפסחים ש"מ מדר"ע תלת ש"מ אין ביעור חמץ אלא שריפה וש"מ
- 7 הבערה לחלק יצאת וש"מ לא אמרי' הואיל והותרה הבערה כו' מאי נפקא מינה דסבר דלחלק יצאת הא יום טוב
- 8 לית ביה אלא לאו ואכתי לוקמה ביום טוב וליתי עשה ולידחי לא תעשה ותו אי סבירא ליה ללאו יצאת הוה מוקי לה
- 9 ביום טוב והא יום טוב עשה ודחי את ל"ת ועשה. הכי פירושא אי אמרת הבערה לחלק יצאת א"כ [הויא] מלאכה
- 10 וחשוב כשאר ל"ת מלאכות דשבת אבל אי אמרת ללאו יצאת א"כ אינה אב מלאכה ואינה חשובה מלאכה כשאר כל
- 11 מלאכות וביו"ט כתיב לא תעשו מלאכה דוקא החשובה מלאכה אצל שבת לוקה עליה ביום טוב אבל אינה חשובה
- 12 מלאכה אצל שבת אין לוקין עליה ביום טוב דבשבת כתיב כל העושה בו מלאכה מות יומת אלמא אינה חשובה
- 13 מלאכה אלא שחייבין עליה מיתה ואם אין בהבערה בשבת אלא לאו אין חייבין עליה ביום טוב מידי דהוה (אלא
- 14 דמחמיר) [אלאו דמחמיר] שאין לוקין עליו ביום טוב אלא ע"כ ש"מ דהבערה לחלק יצאת ס"ל לר"ע ולקו עליה ביום
- 15 טוב ומשום הכי אין שורפין חמץ ביום טוב דיו"ט הוא עשה ול"ת ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה
- 16
- 17 תוספות מסכת שבת דף כה עמוד א
- 18 ה"ל יום טוב עשה כו' - וא"ת הנך אמוראי דלעיל דסברי דיו"ט לא תעשה גרידא נילף מהכא דלא דחי עשה את ל"ת
- 19 וכי האי גוונא פריך בפ"ק דיבמות (דף ו.ו.) ושמא מיכן לא נילף לפי שיכול לעשות אחר יום טוב [ת"י]
- 20 רמב"ם הלכות שבת פרק כא הלכה א
- 21 נאמר בתורה +שמות כ"ג+ תשבות אפילו מדברים שאינן מלאכה חייב לשבות מהן, ודברים הרבה הן שאסרו
- 22 חכמים משום שבות, מהן דברים אסורים מפני שהן דומים למלאכות ומהן דברים אסורים גזרה שמא יבוא מהן
- 23 איסור סקילה, ואלו הן
- 24 מנ"ח- שהושמט מקביל לזה בהל' יו"ט
- 25 זדון שבת בעשה- תוס' ורמב"ן שבת סט.
- 26 מומר לחלל-
- 27 נשים בעשה דשבת וי"ט -חינוך ותוס' קידושין...
- 28
- 29 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ו עמוד א
- 30 אמר רב יהודה אמר רב: המוצא חמץ בביתו ביום טוב - כופה עליו את הכלי. אמר רבא: אם של הקדש הוא - אינו
- 31 צריך. מאי טעמא - מיבדל בדילי מיניה. ואמר רב יהודה אמר רב: חמצו של נכרי - עושה לו מחיצה עשרה טפחים
- 32 משום היכר, ואם של הקדש הוא - אינו צריך. מאי טעמא - מיבדל בדילי אינשי מיניה
- 33

מקורות בענין מתוך בביעור חמץ

Page 2 of 4 – YIJE 5781 – Set 10

- 1 רש"י מסכת פסחים דף ו עמוד א
- 2 כופה עליו את הכלי - דהא לא חזי לטלטולי ואפוקי, ומיהו, בבל יראה לא עבר, דהא בטליה בליביה מאתמול,
- 3 כדאמרינן לקמן: הבודק צריך שיבטל בבלו, אלא משום שלא ישכח ויאכלנו - צריך כפיית כלי
- 4 מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ו עמוד א
- 5 אמר רב יהודא אמר רב המוצא חמץ ביום טוב כופה עליו את הכלי. י"מ דהכ' בשבטלו דתו לא עבר בב"י ובבל
- 6 ימצא וליכא אלא משום דלמא אתו למיכל מניה ובכפיית כלי סגי. אבל כשלא בטלו כיון דאיכא משום בל יראה ובל
- 7 ימצא שריף ליה. ולא מחזור לי כלל דאפילו לא בטלו נמי דמצוה לשורפו אין שורפין אותו ביום טוב וקדשי' יוכיחו
- 8 דכתיב ושרפת את הנותר באש ואפי"ה קיימ"ל דאין שורפין קדשים ביום טוב. ור' עקיבא נמי דאית לי' דאין ביעור
- 9 חמץ אלא שריפה ומצוה לשרפו אמר לעיל דאין שורפין ביום טוב. ואף על גב דמפרש לעיל טעמיה דר' עקיבא
- 10 משום דלא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ואלו אנן קיימ"ל כב"ה דאית להו מתוך
- 11 בפ"ק דביצה מסתברא לי דההיא דר' עקיבא ל"פ אדידן דהיאך אפשר דשביק ב"ה ועביד כב"ש אלא ה"ק רבא
- 12 וש"מ דב"ה לא אמרי מתוך אלא בדבר שיש בו צורך היום. וכדתנן התם ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא
- 13 את הלולב ולא את ספר תורה לר"ה וב"ה מתירין. ואמרינן בגמרא דהוצאת אבנים כולי עלמא לא פליגי דאסור
- 14 משום דלית בהו צורך היום ואף על גב דאמרינן התם תני תנא קמיה דר' יוחנן המבשל גיד הנשה ביום טוב ואכלו
- 15 לוקה חמש ומפרש ואזיל אמאי לוקה ומפרש חדא משום הבערה וא"ל ר' יוחנן לתנא פוק תני לברא הבער' אינה
- 16 משנה ואם תמצא לומר משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרינן מתוך דאלמא אפילו הבערה לצורך הגיד חשיב הבערה
- 17 לצורך ואף על גב דאסור באכילה ובהנאה שאני התם דההבערה מיהא שריא ולצורך עביד לה אלא דבתר הכי
- 18 איגלי ליה איסורא מה שאין כן הכא דההבער' גופ' אסורה בהנאה דאי לא תימא הכי תקשי ליה לר' יוחנן דשלא
- 19 לצורך כלל לא שרו ב"ה אלא ודאי כדאמרן. וכי תימא א"כ מאי קא מבע"ל בפ' במה מדליקין גבי אין שורפין קדשים
- 20 ביום טוב מה"מ ולמה לי קרא תיפוק לי דליכא למימר ביה מתוך הא כתיבנא ליה התם דהוה ס"ד דמאן דבעי לה
- 21 דיו"ט לא תעשה גרידא וליתי עשה דשריפה ולדחי לא תעשה דיו"ט עד דפריש ליה דיו"ט עשה ולא תעשה הוא
- 22 הלכך לא שרפינן ליה אפילו למאן דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה וכ"ש לדידן דקיימ"ל כרבנן מפרר וזורה לרוח
- 23 או מטיל לים אבל כל שלא בטל אפשר ליטלו ולזרוקו לחוץ ואף על גב דאיכא טלטול מוקצה דרבנן אתי דאורייתא
- 24 ומבטל דרבנן וכן כתבו רוב המפרשי' ז"ל ומ"מ מוקצה ודאי איכא דקרא דתשביתו ביום הראשון הו' אלא שגם בזה
- 25 אני חוכך להחמיר דהא אשכחן בדוכתי טובא דהעמידו חכמים דבריהם על דין תורה ואמל ערל והזאה יוכיחו וגבי
- 26 שופר של ר"ה אין חותכין אותו לא בדבר שהוא משום שבות ולא בדבר שהוא משום לא תעשה ואין מפקחין עליו
- 27 את הגל ואף על גב דמבטל מצוה. ובפ"ק דשבת אמרינן הדביק פת בתנור לא התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי
- 28 איסור שבת ואף על גב דרדיה דרבנן וטובא דכותיהו בכל שב ואל תעשה ואף על גב דאמרי' בפ' לולב וערבה
- 29 ואמאי טלטול בעלמא הוא ולדחי שבת לאו טלטולי דמוקצה קאמר דנשמע מינה דאתי אדוריית' ומבטל דרבנן
- 30 דהתם לאו מוקצה הוא אלא ה"ק והרי אין כאן מלאכה אלא טלטול בעלמא וכדכתיבנ' התם. ומ"מ אשכחן נמי
- 31 בדוכתי טובא דאתי דאוריית' ומבטל דרבנן הילכך אין דנין מזה לא להקל ולא להחמיר אלא היכא דאתמר אתמר
- 32 היכא דלא אתמר לא אתמר. אלא דמכיון דאמרינן לקמן היה יושב בבית המדרש ונזכר שיש לו עיסה מגולגלת
- 33 בתוך ביתו דקדים ומבטיל ליה מקמי דתחמיץ ודיקא נמי דקתני היה יושב בבית המדרש כלו' דאי בחמץ גמור אפי'
- 34 יושב בביתו נמי לית ליה תקנתא דלא מצי שריף ליה ביום טוב אבל בעיסה מגולגלת אי לאו דיושב לפני רבו הוה
- 35 שריף ליה מקמי דתחמיץ. ואם איתא אפילו תימא בחמץ גמור ויושב לפני רבו אצטריך דאי הוה בביתיה אף על גב
- 36 דלא מצי למשרפה מטלטל ליה וזריק ליה דהא ההיא בשלא ביטל היא. ועוד דאמרינן נמי לקמן גבי שמא ימצא
- 37 גלוסקא יפיפיה ונבטלה כי משכח לה. ופריק דילמא משכחת לה בתר איסור' ולא מצי מבטל לה. ואם איתא לימא
- 38 ליה אכתי ולשקלי' ולזרוק לה כי משכח לה. וכי תימא ביטול עדיף ליה דלית ביה שהוי מה שאין כן בזריקה דכמה
- 39 דשהה לאפוקה עבר עלה הא ליתא דהא לא חאיש להכי דלא מבטל לה אלא לבתר דאשכחא וכדבעינן למכת' עלה.
- 40 ותו דכמה דעסיק בביעורא ליכא למימר דעבר עלה דלא נתנה תורה למלאכי השרת אלא ש"מ דאכתי איכא למיחש
- 41 דלמא משכח לה ביום טוב ולא מצי לטלטולה. ותו דגרסי' בירושלמי גגו של ישראל שהיה סמוך לגגו של גוי ונתגלגל

מקורות בענין מתוך בביעור חמץ

Page 3 of 4 – YIJE 5781 – Set 10

- 1 חמץ מגגו של גוי לגגו של ישראל ה"ז דוחפו בקנה ואם היה שבת או יום טוב כופה עליו את הכלי. דלכאור' משמע
2 דהאי חמץ הוא במקום שאין היד שולטת בו ולפיכך דוחפו בקנה משום בל יראה ובל ימצא דאע"ג דאיסורי הנאה
3 הוא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו כל שלא גלה שאינו רוצה בזכיה זו דאשכחן זכיה באיסורי הנאה דאמר'
4 במס' ע"ז גבי אבני מרקוליס גזירה דלמא מגבה לה ישראל והוי לה ע"ז ביד ישראל ואין לה בטיל' עולמית. והיינו
5 נמי דדוחפו בקנה דאי לא כיון שאין היד שולטת שם ואינו זוכה בו נמי למה לי דחיפה ואפי' הכי קאמר דאם היה
6 שבת או יום טוב אינו דוחפו אלא כופ' עליו את הכלי כלומר כלי ארוך המגיע ראשו לשם אלמא דבשבת ויו"ט לא
7 מצי לטלטוליה ואף על גב דלא בטליה הילכך הא דרב יהודא כללא כייל בין בטלו בין לא בטלו ביום טוב כופה עליו
8 את הכלי (ח"י). והא דקאמר כופה עליו את הכלי למאן דאמר התם בפרק כירה אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל הכא
9 בשצריך לגופו או למקומו
- 10 חדושי הריטב"א מסכת פסחים דף ה עמוד ב
- 11 ושמע מינה לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך. כתב עוד ז"ל שלא לצורך אוכל נפש
12 והוא צורך יום טוב, כדמוכח במסכת יום טוב (ביצה י"ב א') ובכמה דוכתי, ודין הוא, דאי לא לבית הלל (שם) כולהו
13 מלאכות שריין במתוך, והכא נמי כיון שהיא מצוה (שסמכה) [שזמנה] ביום טוב חשיב למישרי במתוך דהוי כלולב
14 לצאת בו וס"ת לקרות בו, ומיהו השתא דקי"ל דביעור בי"ד היכא דעבר ולא ביטל ולא בדק אין לו לשורפו ביום טוב,
15 דכיון דהגיע [ה]מצוה קודם הוי כמילה שלא בזמנה שאינו דוחה יום טוב, וכן הוא בפירוש בירושלמי דשבת (ע"ש
16 פ"ב ה"א), וכן הצעתי לפני מורי הרב והרשב"א והודו לדברי, ושלא כדעת רבים, הלכך כל כיוצא בזה מוציאו כלאחר
17 יד או על ידי גוי דשרינן ליה שבות דרבנן שלא יעבור עליו, ולא סגי הכא שיכפה עליו את הכלי כדלקמן (ו' א'),
18 דההוא למי שביטל, וכן הורו רבותי, עכ"ל ז"ל
- 19 תוספות מסכת כתובות דף ז עמוד א
- 20 מוצא חמץ בתוך ביתו דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ו. ושם) דכופה עליו כלי ולא שרינן לשורפו משום מתוך היינו
21 משום דאסור לשורפו מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו אבל אין לומר דאיירי כשביטלו דמכל מקום מדרבנן
22 מצוה לשורפו והוי צורך היום דבמצוה דרבנן נמי שרינן היכא דאיכא למימר מתוך
- 23 שו"ת הרשב"א חלק א סימן עא
- 24 שאלת עוד המוצא חמץ ביום טוב קודם שבטלו מהו לשורפו ביום טוב כדי שלא יעבור עליו? מי אמרינן מתוך
25 שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ובלבד צורך יום טוב והא צורך יום טוב הוא שהרי מצוה לשורפו או
26 לא? ומצינו לחכם הגדול רבי יצחק ז"ל שכתב בפירושו ששורפין אותו. ואנן סייעינן ליה מיהא דאמרינן בפ"ק
27 /פסחים/ (דף ה) אמר ר"ע אינו צריך. הרי הוא אומר אך ביום הראשון ומצינו הבערה שהיא אב מלאכה. ואמרינן
28 עלה שמע מינה מדר"ע תלת שמע מינה לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך. דאלמא
29 למאן דסבר דאמרינן מתוך שרפינן ליה ביום טוב. ומיהו קשיא לן בהך ראייה. דדילמא התם לכשתמצא לומר שזמן
30 שריפתו ביום טוב כדקאמר התם. אבל השתא דזמנו בארבעה עשר דכולי עלמא לא שרפינן ליה ביום טוב דהוה
31 ליה כדבר שאפשר לעשותו מערב יום טוב. או דילמא כל שבמצוה כזה לא אמרינן ביה כיון דאפשר לעשותו מערב
32 יום טוב.
- 33 תשובה מה שכתב מורי החכם הגדול רבי יצחק ז"ל בפירושו אמת. והראיה שהבאת ודחית האמת אמרת
34 בדחיותה אבל הדבר אמת. ואף על פי שיראה מלשון רש"י ז"ל שאינו מותר לשורפו לכולי עלמא. שכך כתב שם
35 /פסחים ה/ גבי אותה דרבי עקיבא שאמרת שמע מינה אין ביעור חמץ אלא שריפה ויליף לה מנותר. דאי השבתנו
36 בכל דבר סבירא ליה לוקמה ביום טוב ויבערנו בדבר אחר ויאכילנו לכלבים. דאלמא דוקא להאכילו לכלבים הא
37 לשורפו לא. וליתא אלא הוא הדין בשריפה. וכן מצאתיה בירושלמי מפרש בפרק במה מדליקין. גמרא ולא בשמן
38 שריפה דגרסינן התם מהו להצית את האור במדורת חמץ? מאן דיליף לה מנותר אסור מאן דלא יליף מנותר מותר.
39 עד כאן. ואף לכשתמצא לומר דלהצית קודם שחשיכה להיות דולקת והולכת ביום טוב קאמר. ולומר שאף על פי

מקורות בענין מתוך בביעור חמץ

Page 4 of 4 – YIJE 5781 – Set 10

- 1 שאסור לעשות כן במדורת קדשים ובשמן שריפה. שאפילו מערב שבת אסור כיון שהיא דולקת והולכת בשבת.
- 2 וכדגרסין בירושלמי גבי שמן שריפה אמר רב חסדא זאת אומרת שאסור להצית את האור במדורת קדשים והיא
- 3 דליקה והולכת בשבת. אפילו כן שמעין מינה שפיר שאפילו ביום טוב עצמו מותר. והיא הנותנת שכל שריפתו
- 4 /ששריפתו/ ביום טוב בעצמו אסור אסור להצית בו את האור מערב יום טוב והיא דולקת והולכת ביום טוב וזה
- 5 מבואר.
- 6 רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ג הלכה ח
- 7 הלכה ח
- 8 לפיכך אם לא ביטל קודם שש ומשש שעות ולמעלה מצא חמץ שהיה דעתו עליו והיה בלבו ושכחו בשעת הביעור
- 9 ולא ביערו הרי זה עבר על לא יראה ולא ימצא שהרי לא ביער ולא ביטל, ואין הבטול עתה מועיל לו כלום לפי שאינו
- 10 ברשותו והכתוב עשהו כאילו הוא ברשותו לחייבו משום לא יראה ולא ימצא, וחייב לבערו בכל עת שימצאנו, ואם
- 11 מצאו ביום טוב ט כופה עליו כלי עד לערב ומבערו, ואם של הקדש הוא אינו צריך לכפות עליו כלי שהכל פורשין
- 12 ממנו. +/השגת הראב"ד/ לפיכך אם לא ביטל קודם שש ומשש ולמעלה מצא חמץ הרי זה עובר על לא יראה ולא
- 13 ימצא. א"א אולי סובר זה המחבר שהוא עובר משש שעות ולמעלה בלא יראה ולא ימצא ואינו כן דשבעת ימים
- 14 +.כתיב
- 15 שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן שלה
- 16 בדין המוצא חמץ ביום טוב
- 17 (א) בפרק קמא (דף ו' ע"א) אמר רב יהודה אמר רב המוצא חמץ בביתו ביום טוב כופה עליו את הכלי. ובטור אורח
- 18 חיים סימן תמ"ו וזה לשונו אבל ביום טוב אינו יכול לטלטלו כדי להוציאו. ולא מיבעיא אם ביטלו. שאין כאן איסור
- 19 דאורייתא בשהייתו פשיטא שאינו יכול לטלטלו אלא אפילו לא ביטלו שיש בו איסור דאורייתא אפילו הכי לא יוציאנו.
- 20 כיון שאינו יכול לבערו כדינו דהיינו בשריפה לר' יהודה עד כאן. מבואר דאם לא ביטלו אין איסור מחמת הטלטול רק
- 21 מחמת הבערה שהוא מלאכה. ודעת התוספות כתובות (דף ז' ע"א) להיפוך דאין איסור משום מלאכה דאמרינן
- 22 מתוך [ואפילו ביטלו. דמכל מקום מדרבנן צריך לשורפו וחשיב צורך היום] רק משום טלטול ותימה האיך יחלוק
- 23 הטור על התוספות ובסברא הפוכה
- 24 (ב) ונראה דשורש מחלוקתם. דהנה דעת התוספות פרק כל שעה [כא. ד"ה ואי] דעל חמץ שאינו ידוע אינו עובר
- 25 משום בל יטמין דלא חשיב מצוי בידו. והטור בסימן הנ"ל כתב שעד עתה לא עבר אלא בשוגג. מבואר דעל כל פנים
- 26 בשוגג עבר הנה דסבירא ל' דעובר על חמץ שאינו ידוע. וכן מבואר מהרא"י שהביאו שם התוס' לדבריהם מהא
- 27 דגזירה שמא ימצא גלוסקא יפה ופריך וכי משכחת ליבטלה משמע שעד עתה לא עבר. והטור בסימן תל"ד כתב
- 28 בהא דהבודק צריך שיבטל דהשתא אפילו נשאר בבית חמץ שלא מצאו אינו עובר. מבואר דבלא ביטל אפילו בעוד
- 29 שלא מצאו עובר. וכן מבואר ברא"ש שם גבי אי נימא משום פרוזין. ובזה נבאר מחלוקתם כאן. דהנה רש"י שבת
- 30 (דף קל"ג ע"א) גבי מילה שלא בזמנה אינה דוחה יום טוב דמידי דחול לא עבדינן ביום טוב עיין שם. והאי טעמא
- 31 נמי סגי דלא נימא מתוך. כיון דמידי דחול הוא לא חשיב צורך יום טוב. וכאילו אפה מיום טוב לחול. [וכל שכן הוא
- 32 טעם זה לענין שלא נאמר מתוך ממה שמועיל טעם זה שלא נאמר עשה דוחה לא תעשה] ועל כן לדעת הטור
- 33 דעובר על חמץ שאינו ידוע. הרי חל המצוה בערב פסח אחר חצות. ומידי דחול הוא ולא אמרינן מתוך. אבל
- 34 להתוספות לא חל המצוה רק בשעה שנמצא ביום טוב ומידי דיום טוב הוא. ושפיר אמרינן מתוך